

KLINISK HOVEDBUDSKAP

- Tannbehandlingsangst og høye kostnader er viktige årsaker til at unge voksne i Norge unngår tannhelsetjenester.
- Det er behov for politiske tiltak for å fremme nødvendig tannhelsetjeneste til alle.

FORFATTERE

Anne Nordrehaug Åstrøm, Institutt for klinisk odontologi, Universitetet i Bergen

Maren Lillehaug Agdal, Tannhelsetjenestens kompetansesenter Vestland, Vestland

Gerhard Sulo, Institutt for global helse og samfunnsmedisin, Universitetet i Bergen

Korresponderende forfatter: Anne Nordrehaug Åstrøm.
E-post: anne.aastrom@uib.no

Akseptert for publisering 23.10.2025. Sammendraget er fagfellevurdert

Artikkelen siteres som: Åstrøm AN, Agdal ML, Sulo G. Kan tannbehandlingsangst- og kostnader føre til at unge voksne unngår tannbehandling? Nor Tannlegeforen Tid. 2025; 135: 956-7.

Kan tannbehandlingsangst- og kostnader føre til at unge voksne unngår tannbehandling?

Originalartikkelen

Artikkelen 'Exploring avoidance of dental care due to dental fear and economic burden – a cross sectional study in a national sample of younger adults in Norway' er åpent tilgjengelig i tidsskriftet International Journal of Dental Hygiene (<http://doi.org/10.1111/idh.12657>). Artikkelen beskriver forekomsten av unge voksne i Norge som unngår tannbehandling (unngår å bestille time, avbestiller eller ikke møter til oppsatt time) på grunn av tannbehandlingsangst og kostnadsnivå. I tillegg analyseres hvordan unngåelsesatferd fordeler seg etter sosiale faktorer. Artikkelen bygger på data fra en elektronisk spørreskjemaundersøkelse i et representativt utvalg av 9 052 unge voksne i alderen 25–35 år. Analysene er basert på 2551 deltakere. Undersøkelsen ble utført i regi av NORSTAT. Prosjektet er etisk godkjent fra Norsk Samfunnsvitenskapelig Data-tjeneste (NSD) i 2016, og finansiert fra Vestland Fylkeskommune og Helsedirektoratet.

Klinisk problemstilling

Som ung voksen går man ut av Den offentlige tannhelsetjenesten og må ordne opp selv med å bestille tannlege time og betale hele tannlegehonorarer [1][2][3]. I denne overgangsperioden er det viktig å fange opp de pasientene som på grunn av tannbehandlingsangst og økonomisk situasjon står i fare for å falle ut av tannhelsetjenesten. Mellom fire og tjue prosent av befolkningen i alle land er engstelige for å gå til tannlegen [4]. Rundt 6–7 % av den norske voksne befolkning har høyere behandlingstkostnader enn gjennomsnittet. Tannbehandlingsangst og behandlingstkostnader er identifisert som

de viktigste årsaker til at voksne har et udekket behov for tannhelsetjenester. Unngåelsesatferd øker sannsynligheten for dårlig tannstatus og redusert livskvalitet [4][5]. Det synes å være mangel på likeverdig tilgang på tannhelsetjenester for alle.

Beste kliniske praksis eller forståelse

Regelmessig bruk av tannhelsetjenester er en forutsetning for god oral helse livet ut. Ifølge offentlig statistikk i Norge er forekomsten av voksne som bekrefter tannlegebesøk det siste året høyest blant 45–66 åringer og lavest blant de mellom 21 og 24 år [6]. Flere studier har vist at sosialt utsatte grupper ikke bruker tannhelsetjenesten regelmessig og er utsatt for høye behandlingskostnader [7] [8]. Dette innebærer hull i den norske velferdsmodellen og krever politiske tiltak som fremmer at alle skal ha rett til nødvendig tannhelsetjeneste. Norge har et offentlig tilbud til pasienter med tannbehandlingsangst gjennom en spesialisert tverrfaglig TOO tjeneste. Tilbudet er mindre utbygd i primærtannhelsetjenesten og en målsetting må være å gi Den offentlige tannhelsetjenesten ansvar for et tverrfaglig tilbud.

Funn og relevans

Totalt 14,7 % oppga at de hadde avbestilt tannlegetime og 30,5 % hadde unngått å bestille tannlegetime på grunn av tannbehandlingsangst. Videre oppga 37,7 % at de hadde unngått å gå til tannlege på

Angst i tannbehandlingssituasjoner. Illustrasjonsbilde generert med KI.

grunn av økonomi i løpet av det siste året. Deltakere som bekreftet tidligere ubehagelige opplevelser hos tannlegen, hadde flere ganger større sannsynlighet for unngåelsesatferd på grunn av angst og økonomi. Unngåelse på grunn av økonomi var mindre og mere vanlig hos deltakere med henholdsvis høy inntekt og høyt behandlingsbehov. Unngåelse på grunn av tannbehandlingsangst var mere vanlig blant deltakere med lav utdanning og høyt behandlingsbehov. Tiltak for å forebygge tidlige ubehagelige opplevelser og tannbehandlingsangst bør prioriteres i barne- og ungdomstannpleien.

REFERANSER

1. Holst D. Varieties of oral health care systems. Public dental services: organization and financing of oral health care services in the Nordic countries. In: Pine C, Harris R eds. Community Oral Health. 2nd ed. Quintesse Publishing CO;td; 2007.
2. Grytten J. Payment systems and incentives in dentistry. Community Dent Oral Epidemiol. 2017;45:1-11.
3. Grytten J, Holst D, Skau I. Demand for and utilization of dental services according to household income in the adult population. Community Dent Oral Epidemiol. 2012;40: 297-305.
4. Åström AN, Lie SA, Mastrovito B, Sannevik J. Avoidance of dental care due to cost and consequences for oral health related quality of life :25 yr of follow-up of Swedish adults. Eur J Oral Sci. 2021; 129:e12778.
5. Fagerstad A, Lundgren J, Windahl J, Arnrup K. Dental avoidance among adolescents- a retrospective case-control study based on dental records in the public dental service in a Swedish county. Acta Odontol Scand. 2019;77: 1-8.
6. Official Statistics Norway. StatBank.2016. <https://www.ssn.no/statistikbanken>. Accessed 03.06.21.
7. Reda SF, Reda SM, Thomson WM, Schwendicke F. Inequality in utilization of dental services: a systematic review and meta-analysis. AJPH 2018;108:e1-e7.
8. Bhandari B, Newton JT, Bernabee E. Income inequality and use of dental services in 66 countries. J Dent Res. 2015;94:1048-1054.